

RUMELİ FÂTİHİ SÜLEYMAN PAŞA'YA DAİR BAZI MESELELER VE NOTLAR

Feridun M. EMECEN*

Öz

Rumeli fâtihi olarak nitelenen Orhan Bey'in şehzadesi Süleyman Paşa'nın hayatı ve faaliyetleri konusunda derin boşluklar ve hatalı yaklaşımlar mevcuttur. Rumeli'ye ilk geçen Osmanlı kuvvetlerinin başında bulunan Süleyman Paşa'nın, öncelikle annesinin Nilüfer Hatun değil Efdenze/Efendize olduğu, doğum tarihinin de belirtilenlerin aksine daha geriye 1310'a çekilebileceği kuvvetle vurgulanmıştır. Ayrıca onun ile ilgili vakıf kayıtlarında adının diğer Süleyman Çelebi'ler ile karıştırıldığı, aynı bölgede değişik tarihlerde vakıflar kuran veya bağışlayan aynı isim ve unvanla zikredilen üç ayrı Süleyman Çelebi'nin bulunduğu tesbit edilmiştir. Süleyman Paşa'nın hayatıyla ilgili meselelere temas edilerek bunlar dönemin kaynaklarının ve arşiv belgelerinin ışığında çözülmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süleyman Paşa, Orhan Bey, Osmanlı Beyliği.

Abstract

Süleyman Pasha, the Conquerer of Rumelia: Problems and Remarks

There are many gaps around and false approaches to the life and military-political activities of Süleyman Pasha, the Prince of Orhan Bey, known as the conqueror of Rumelia. Süleyman Pasha was the head of the armies crossing to Rumelia. This article mainly focuses on the fact that the mother of Süleyman Pasha was not Nilüfer Hatun but Efdenze/Efendize and that his birth date should be noted as around 1310. This date is earlier than known in the literature. Furthermore, this article reveals that his name is confused with other men named Süleyman Çelebi. Three other men named Süleyman Çelebi existed and had the identical titles, who endowed or founded waqıfs in the same region during different times. The sources of the period and the archival documents shed light upon the events of the life of Süleyman Pasha.

Keywords: Süleyman Pasha, Orhan Bey, Ottoman Emirate.

*Prof. Dr., İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, feridunemecen@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0002-7478-7411>

Osmanlı tarihinde Rumeli fâtîhi olarak bilinmekte olan ve geleneğe göre Gelibolu yarımadasına çıkararak ilk fetih faaliyetlerini başlatan şehzade olarak tanıtılan Orhan Bey'in büyük oğlu Süleyman Paşa'nın hayatı ve faaliyetleri hakkında anlatılanlarda ciddi boşluklar mevcuttur. Vaktiyle Süleyman Paşa'ya dair tarafımdan kaleme alınan iki makalede onun biyografisi kaynakların imkan verdiği ölçüde, tenkidi bir yaklaşımla ele alınmış, ayrıca Osmanlı tarih içindeki yeri ve sahip olduğu imaj tesbit edilmeye çalışılmıştı¹. Şimdi burada bilinenlere yeni bir katkı yapmanın, kaynak problemleri sebebiyle zor olduğu noktası göz ardı edilmeyerek, mevcut çalışmalarla ulaşan ve yerleşmiş kabul edilen bilgileri sorgulayıcı bir yaklaşım içinde biyografisiyle ilgili bazı noktalara dikkat çekilmek istenmektedir.

Öncelikle Orhan Bey'in büyük oğlu olduğu belirtilen Şehzade Süleyman'ın doğum tarihi konusunda tam bir yıl vermenin mümkün görünmemekte olduğu söylenebilir. Bununla beraber doğum tarihi birçok yerde herhangi bir kaynağa dayanılmaksızın 716 (1316) olarak verilir. Ancak Osmanlı bürokrasisinin belki de ilk belgesi durumunda olan 1324 tarihli Mekece vakfiyesinde adının geçmekte ve ölüm tarihinin de bir-iki yıl tereddütle bilinmekte olması, doğumu için verilen söz konusu tarihi hayli şüpheli hale getirir. Zira vakfiyede adının kayıtlı bulunması, onun bu tarihte yani 1324'te şahitlik edebilecek yaşta ve ehliyetinde olduğunun açık bir göstergesidir. Bunun ölçüsü de bülüğ çağında olma durumudur. Yani Süleyman Paşa şahitlik ehliyetini haiz olarak 1324'te en az bülüğ çağına erişmiş yaşta ise o vakit doğum tarihi için 1310 gibi daha erken bir tarihi teklif etmek gerekecektir.

İkinci bir mesele olarak annesinin kim olduğu konusu ortaya çıkar. Eğer doğum tarihi 1310'a kadar inmekteyse, o vakit annesinin, kaynakların hepsinin ittifak ettiği ve hiç sorgulanmaksızın genel bir kabul gördüğü üzere Nilüfer Hatun olma ihtimali zayıflar. Aslında Nilüfer Hatun'un adı 1324 tarihli Mekece vakfiyesinde de geçmez. Nilüfer Hatun'u gören ve hakkında bahseden yegâne kaynak İbn Battuta'dır. 1333'te Bursa'da karşılaştığı Nilüfer Hatun'dan adını "Bilun/Biliven" tarzında bozuk bir şekilde yazarak söz etmiştir. Nilüfer Hatun'un I. Murad'ın annesi olduğuna şüphe yoktur. Murad'ın doğumu ise 1326 veya 1327 yılına denk düşer. Bu durumda Süleyman ile Murad arasında haylice yaş farkı ortaya çıkar ve yazılanların aksine, her ikisinin de Nilüfer Hatun'dan olma ihtimalleri şüpheli hale gelir. Nilüfer Hatun'un Âşıkpaşazâde'ye dayalı olarak "Bilecik tekfurunun nişanlısı iken Osman Bey'in

¹ Feridun Emecen, "Süleyman Paşa", **Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)**, c. XXXVIII, İstanbul 2010, s. 94-96; Feridun Emecen, "Geleneğin İnşasında Önemli Bir Figür: Rumeli Fâtîhi Süleyman Paşa", **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2012, s. 63-72.

baskınında ele geçirilip Orhan Bey ile evlendirildiği”² bilgisi muhayyel ve zamandan müstesna bir özellik gösterir. Hadisenin 1300 tarihine denk düştüğü hesaplanırsa doğum tarihi bilinen Murad’ın 26-27 yıl sonra ondan doğmuş olması beklenemez. Bununla beraber Murad’ın annesinin Nilüfer Hatun olduğuna şüphe bulunmadığına göre bu durumda söz konusu bilginin belirttiğimiz gibi “zamansız”lığı ve daha doğrusu güvenilir olmaktan uzak sadece hoş bir hikaye olduğu ortaya çıkar. Kısaca Bursa’nın alınışından sonra Orhan Bey’in hanımları arasına katılmış olması kuvvetle muhtemel olan Nilüfer Hatun’un Süleyman Paşa’nın annesi olmadığı neredeyse kesin gibidir³. Şu halde Süleyman Paşa’nın annesi kimdir şeklindeki haklı sorunun cevabı yine Mekece vakfiyesinde gizlidir. Süleyman Paşa’nın annesi muhtemelen söz konusu vakfiyede adı geçen ve Orhan Bey’in amcasının kızı olduğu anlaşılan Akbaşlı (Gündüz Bey?) kızı, adı Efendi, Eftende, Efendizâde, şeklinde de yazılan Efdenze olmalıdır. Süleyman Paşa’nın kızlarından birinin de aynı adı taşımış olması bu hususta önemli bir ipucu sağlar.

Bir diğer önemli husus, Şehzade Süleyman’ın kaynaklarda “Paşa” nisbesiyle anılmakta olmasıdır. Adının geçtiği ilk çağdaş kaynak Mekece vakfiyesidir ve burada şahitler arasında ismi “Süleyman b. Orhan” olarak kayıtlıdır. “Paşa” lakabıyla anıldığına dair ilk kayıt ise 1348 tarihli mülknâmede yer alır⁴. Kronikler içinde en eski Osmanlı tarihi olarak kabul edilen Ahmedî’nin eserinde yine Paşa lakabıyla anılır. Amcası Alaeddin Paşa örneği dışında daha sonra herhangi bir hanedan mensubunun kullanmadığı, yüksek askeri idarecilere verildiği bilinen bu unvan, onun kardeşleri arasında en büyük şehzade olmasıyla ilgili olabilir. Adının Süleyman konulmasında, ailenin dip atası olarak erken Osmanlı tarihlerinden yer alan Süleyman Şah’ın hatırasının etkili olduğu görüşü “kolaycılığa kaçan” bir tahminden öte gitmez⁵.

Hususi durumuyla ilgili bu meseleler dışında biyografisindeki en büyük boşluk, hayatının ilk yıllarına aittir. Mesela adı dönemin çağdaş Bizans kaynağı olan Kantakuzenos’un ve Gregoras’ın eserlerinde ilk olarak 749 (1348) yılı olayları

² “Osman Gazi anı oğlu Orhan Gazi’ye verdi kim ol Ülüfer Hatun’dur” (Âşıkpaşazâde, **Tevârih-i Âli Osman**, neşr. N. Atsız, **Osmanlı Tarihleri**, I, içinde, İstanbul 1949, s. 102).

³ Feridun Emecen, “Nilüfer Hatun”, **DİA**, c. XXXIII, İstanbul 2007, s. 124. Yarhisarlı Nilüfer Hatun, Yarhisarlı tekfürunun kızı Nilüfer Hatun tanımlamalarıyla anılması tarihçilerin çıkarımlarının bir sonucudur.

⁴ Feridun M. Emecen, “Orhan Bey’in 1348 Tarihli Mülknamesi Hakkında Yeni Bazı Notlar ve Düşünceler”, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2012, s. 313.

⁵ Süleyman Paşa hakkında ilk Osmanlı kaynaklarının bilgilerini tekrarlayan bir çalışmada da bu durum kuvvetle muhtemel olarak ileri sürülür (Enver Konukçu, **Kocaeli’nin İlk Osmanlı Yöneticisi Süleyman Paşa**, Kocaeli 2009, s. 132-140; ayrıca bk. Enver Konukçu, “Orhan Gazi’nin Şehit oğlu Süleyman Paşa”, **Orhan Gazi ve Dönemi**, ed. İ. Selimoğlu, Bursa 2011, s. 128).

vesilesiyle geçer. Onun vefatından 50 yıl sonra yazılmış olan ilk Osmanlı kaynağı Ahmedî ve 100 yıl sonra kaleme alınmış Enverî ile XV. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Âşıkpaşazâde, Neşrî, Oruç Bey, Ruhî, Anonim Osmanlı Tarihleri hemen hemen birbirinin benzeri bilgileri tekrarlayarak, hakkında bugüne ulaşan ve menkıbelerle örülü şekilde tasvir edilen olaylar silsilesinin temelini oluşturmuşlardır. Söz konusu kaynaklar onun ilk defa Gerede'yi aldığı (*Gerede'yi ele geçiren Candaroğlu Süleyman Bey/Paşa ile karıştırılmıştır. Hatta Safranbolu/Taraklıborlu'daki cami de Rumeli fatihi Süleyman Paşa değil Candaroğlu Süleyman Paşa'nındır*), ardından da İznik'in fethinde rol oynadığı, özellikle İzmit'in zabtından sonra bu bölgedeki bazı yerlerin (Taraklı-Yenice, Göynük, Mudurnu) kendisinin timarı olduğu üzerinde dururlar. Vakfiye kayıtları Süleyman Paşa'nın bu kesimlerde birçok vakıf başına işaret ederler⁶. Osmanlı tarihçisi Oruç Bey, Kocaili kesiminde, Konuralp, Akçakoca gibi namlı serhat beylerinin vefatlarıyla onların vilayetlerinin Süleyman'a sancak yoluyla verildiğini yazar. Bu bilgiler kesin şekilde doğrulanamasa da babasının özellikle 1329'da Bizans imparatoruyla yaptığı Pelekanon savaşında hazır bulunmuş olma ihtimali yüksek Süleyman Paşa'nın, İznik ve İzmit fetihlerinde de yine Orhan Bey'in yanında yer almış olması ve bu kesimlerin idareciliğini üstlenmesi kuvvetle muhtemeldir.

Bunların dışında ilk dönem Osmanlı kaynaklarında Süleyman Bey'in adı ikinci kez, Karesi ilinin Osmanlılara ilhakı vesilesiyle geçer. Orhan Bey 1337 yazına kadar Marmara sahillerinde bazı yerleri ele geçirerek Trakya'ya yönelik bir sefer yapmış, bunun ardından da 1348'den itibaren Karesi topraklarında kontrolü tam olarak sağlamıştı. Süleyman Paşa'nın bu bölgeye intikalinin söz konusu olaylar sırasında olduğu ve ona babası tarafından Karesi ilinin idareciliğinin verildiği anlaşılmaktadır. Süleyman Paşa bu arada Kapıdağ, Edincik, Lapseki'yi ele geçirmiş olmalıdır. Böylece Bursa-Lapseki yolu Rumeli'ye geçiş güzergahı haline gelecektir⁷.

Özetlemek gerekirse, 1329 yılındaki Pelekanon savaşında 20 yaş civarında olan Süleyman Paşa'nın ilk büyük çaplı askeri harekate bu vesileyle katılmış olduğu ileri sürülebilir. Muhtemelen bu tarihten sonra 133'de İznik'in ve 1337'de İzmit'in fethinde babasının yanında bulunmuş ve onunla birlikte seferlere katılmış olması mümkün görünmektedir. Bu sıralarda idareci olarak hangi bölgenin kendisine tahsis edildiği konusunda vakıf kayıtları belirleyici olabilir. Fakat burada önemli bir problem

⁶ **Hüdavendigar Livası Tahrir Defterleri**, I, (haz. Ö. L. Barkan-E. Meriçli), Ankara 1988, tür. yer.

⁷ Bu bilgiler için bk. Emecen, "Geleneğin İnşasında Önemli Bir Figür: Rumeli Fatihî Süleyman Paşa", s. 63-72.

vardır. O da Süleyman Paşa'ya ait vakıf başlılarıyla diğer iki vakıf sahibi Süleyman'ın birbiriyle karıştırılma durumudur. Bolu, Bursa, Bilecik yöresine ait tahrir defterlerinde yer alan vakıf kayıtlarında Candaroğlu I. Süleyman (ö.1341. *Kaynaklarda "Süleyman Paşa" diye de anılır*) ile II. Süleyman (ö.1392. *Yine Süleyman Paşa diye geçer*) yanında Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman'ın (ö.1411) vakıflarının kayıtları mevcuttur⁸. Bunların iyi bir şekilde tahlil edilmesi ve Süleyman Paşa'ya ait kesinleşen vakıf kayıtlarının tesbiti önemlidir. Bu şekilde Süleyman Paşa'nın idareci olarak bulunduğu alanı kestirmek ve tahmin etmek mümkün görünür. Buna göre vakıflarının Geyve, Göynük, Mudurnu hattında yoğunlaştığı dikkati çeker⁹.

Karesi beyliğinin ilhakıyla Süleyman Paşa'nın bu bölgede idareci olarak bulunduğu konusuna şüphe yoktur. Onun faaliyetleri hakkında bilhassa bu tarihlerden itibaren daha fazla bilgi sahibi olunabilmektedir. Gelibolu'ya geçiş ve Trakya'daki askerî faaliyetleri konusunda Bizans kaynakları ayrıntılı bilgiler ihtiva eder. Bundan dolayı söz konusu hadiseler çok iyi bilinir. Ancak bu noktada özellikle Osmanlı tarihçilerinden Enverî'nin naklettiği rivayet son derece dikkat çekicidir. Buna göre Edincik, Biga ve Lapseki'yi ele geçiren Süleyman Paşa, Gelibolu tekfuru olup Esen Tekfur diye bilinen Andronikos Asan'ın oğullarından birini deniz seferindeyken esir almış, sonradan Müslüman olarak Melik Bey adını alan bu şahsın yol göstericiliğinde Gelibolu yarımadasına geçebilmek için ilk keşfi gerçekleştirmiştir¹⁰. Enverî, ayrıca Süleyman Paşa'nın Melik Bey vasıtasıyla Lapseki'de hazırlanan gemilerle karşı yakaya geçtiğinden söz etmiş, fakat bundan sonra cereyan eden olayları birbiriyle karıştırmıştır. Bu arada verdiği bazı bilgiler ise son derece mühimdir: Buna göre Süleyman Paşa'nın oğlu Melik Nasır, yukarıda sözü geçen Melik Bey ile birlikte bindikleri geminin batması sonucu boğulmuşlar, ardından Süleyman Paşa tekrar Gelibolu'ya gazaya/akına gitmiş, 3000 kişiyle Kemer'den hareket edip kıyıdaki limandan Bolayır'a uzanan bir vadi olan Kozludere'ye çıkarma yapmış, Gelibolu yakınlarında kendisini karşılayan kuvvetleri yenilgiye uğratmış, hatta bu hareketi sırasında meşhur Aydınoğlu Gazi Umur Bey ile de görüşmüştür. Enverî'nin verdiği bu farklı bilgilerle Âşıkpaşazâde, Neşri geleneğini takip eden diğer kaynaklardan

⁸ Mesela Bolu yöresindeki vakıflar içinde Candaroğlu Süleyman'a ait olanlar da onun "Paşa" nisbesiyle zikredilmiş olmasından dolayı kolayca Orhan Bey oğlu Süleyman Paşa ile karıştırılabilir. Bununla ilgili olarak bk. Kenan Ziya Taş, "Süleyman Paşa'nın Kuzey-Batı Anadolu'daki İzleri", **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III**, Kocaeli 2017, c. I, s. 569-575.

⁹ Vakıf listesi için bk. Vedat Turğut, **Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme (16.yy. Bilecik ve Çevresi)**, Bilecik 2015, s. 70-77. Vedat Turğut, "Süleyman Paşa Vakıfları", **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu**, c. I, 615-636.

¹⁰ **Fatih Devri Kaynaklarından Düsturnâme-i Enverî**, (haz. N. Öztürk), İstanbul 2003, s. 23.

önemli ölçüde ayrıldığı açıktır. Bununla birlikte söz konusu bilgileri doğru bir tarihî zemin içinde ele almak da gereklidir. Şöyle ki, bu zikredilen olayların aslında 1352'den sonraki gelişmelere dayandığına şüphe yoktur. Zira Süleyman Paşa Kemer'den Bolayır'ın fethi için hareket ettiğinde, Gelibolu valisi Andronikos Asan'ın anlaşmazlığa düştüğü kardeşlerinden biri ona katılmıştı¹¹. Anlaşıldığına göre Enverî'nin Melik Bey dediği bu şahıs Akçaburgaz'ı almış, Gelibolu'nun fethinden sonra bir deniz seferinde boğularak hayatını kaybetmişti.

Son olarak Süleyman Paşa ile ilgili bahsedilmesi gereken bir diğer husus Aydınoğlu Gazi Umur Bey ile tanışıklığı ve birbiriyle olan ilişkilerinin niteliğidir. Umur Bey'in 1348'de İzmir önlerinde hayatını kaybettiği bilindiğine göre eğer böyle bir tanışıklık vâki ise bunun ancak 1341-48 arasında Bizans iç savaşına rastlaması mümkün olabilir. Umur Bey imparator Kantakuzenos'un müttefiki olarak 1342-44 arasında Trakya'da yoğun faaliyette bulunmuştu. Kantakuzenos bu sırada Orhan Bey'den de yardım almıştı. Bundan dolayı kaynaklarda açıkça değinilmemekle birlikte Süleyman Paşa ile Umur Bey'in bu sıralarda müşterek bir hareket yapmış ve birbirleriyle tanışmış olmaları kuvvetli bir ihtimal halini alır¹². Bizans kaynaklarında Süleyman Paşa'nın Trakya hareketının Kantakuzenos ile olan ittifak dolayısıyla 1348'de gerçekleştiği belirtilir. Süleyman Paşa idaresinde 10.000 kişilik atlı birliği (749/1348) karşı yakaya geçmekle beraber Kavala'dan (Christoupolis) daha ileri gitmemişti. Bu vesileyle Osmanlı birliği, Teselya bölgesini yağmalayıp geri dönmüştü. İşte bu hadise Süleyman Paşa'nın Osmanlı kuvvetleriyle ileride müstakil şekilde Rumeli hareketına başlamasının ilk adımını oluşturacaktır. Anlaşıldığına göre Osmanlı birlikleri daha önce de Trakya'ya geçmişlerdi, ama bu defa Süleyman Paşa'nın liderliğindeki seferler (1348-1354) kalıcı sonuçlara yol açmakta gecikmeyecekti.

Süleyman Paşa ile ilgili bir başka mesele vefat tarihi konusudur. Osmanlı kaynaklarında Süleyman Paşa'nın Bolayır ile Seydigazi arasında avlanırken, atının ayağının bir çukura düşüp tökezlenmesi sonucu "kazaen" vefat ettiği müttefikten zikredilir. Bazı kaynaklar elindeki doğanını havalanan bir kaza saldırdığı sırada, bazıları ise bir geyik veya canavar (yaban domuzu) avı peşinde koşarken yere kapaklanan atının altında kaldığını belirtirler. Bu kazanın bugünkü Biga dolayında olduğu da bazı kaynaklarda ileri sürülür. Fakat burası Bolayır-Gelibolu arasındaki Biga adlı bir yer olmalıdır ve isim benzerliği sebebiyle Anadolu tarafındaki Biga ile karıştırılmıştır.

¹¹ Halil İnalçık, "Orhan Bey", **DİA**, c. XXXIII, İstanbul 2007, s. 379

¹² Feridun M. Emecen, "Efsaneden Tarihi Kimlik Oluşturmak: Aydınoğlu Gazi Umur Bey", **İlk Osmanlılar**, s. 235 vd.

Bir kısım batılı kaynaklarda Süleyman Paşa'nın vefatı bir kazaya değil suikasta uğramasına bağlanırsa da bunun zayıf bir rivayet olduğu sarihtir. Kaynaklarda vefat tarihi 758 (1357), 759 (1358) ve 760 (1359) olarak geçer. 1358 Aralık ayında Gelibolu'dan geçen gemilere anlaşma uyarınca müdahale etmemesine dair babasının bir uyarı mektubundan hareketle ve 761 Şaban ayı (Haziran 1360) tarihli yine babası Orhan Bey tarafından onun adına düzenlenen bir vakfiyenin mevcudiyeti dolayısıyla ölüm yılının 1359 olması düşünülebilir. Fakat genel olarak 1357 sonbaharında vefat etmiş olduğu bilgisi daha çok taraftar bulmuş gözükmektedir. Oğlunun ölüm haberini alan Orhan Bey'in çok üzüldüğü, derhal Bolayır'a gelerek Süleyman Paşa'yı burada defnettirdiği belirtilir, ancak bazı araştırmacılar Orhan Bey'in bu sırada hayli ileri yaşta bulunması sebebiyle böyle bir yolculuğa çıkamayacağı, bundan mütevellit olarak söz konusu bilginin bir "topos" olduğu kanaatindedirler¹³.

Süleyman Paşa Osmanlı tarihçiliğinde adı hiç unutulmayan ve efsanevî bir şöhrete sahip hakkında birçok mitler üretilen bir şahsiyet olarak öne çıkar. "Gaziler nezdinde Süleyman ve Umur velayet sahibidir" şeklindeki değinmeler daha ilk Osmanlı kroniklerinde sıklıkla geçer. Ayrıca onun Mevleviliğe bağlı olduğunu hatta Rumeli seferine çıkarken bir Mevlevî şeyhiyle görüştüğünü, onun hediye ettiği Mevlevî külahını ganimetlerin taksimde kullandığını ve bunu halis altınla süsleyip başlık haline getirdiğini, hatta sipahilerin mevki sahiplerinin külahının bundan geldiğini Hoca Sadeddin Efendi yazar¹⁴. Bu bilgi ondan asırlar sonra XIX. yüzyıl tarihçilerinden Nuri'nin 1794-99 yılları vakalarını içine alan eserinde de tekrar edilmiştir¹⁵. Kısaca Süleyman Paşa Rumeli fatihi olarak Osmanlı tarihçiliğinde adı hiçbir zaman unutulmayacak bir yer edinmiştir. Öyle ki ilk Osmanlı kronikleri onu neredeyse babasından daha baskın bir figür olarak takdim ettikleri gibi faaliyetlerine geniş yer ayırmaya özel bir itina göstermişlerdir.

¹³ Bu bilginin sembolik bir anlamı olduğu yolunda bk. I. Beldecianu-Steinherr, "Le destin des fils d'Orhan", *Archivum Ottomanicum*, s. 23 (2005-2006), s. 114-115.

¹⁴ Hoca Sadeddin, *Tâcü't-tevârih*, İstanbul 1279, I, s. 56-67,

¹⁵ *Nuri Tarihi*, (haz. Seydi Vakkas Toprak), Ankara 2015, s. 285.

KAYNAKLAR

- Âşıkpaşazâde, **Tevârih-i Âl-i Osman**, (haz. N. Atsız), **Osmanlı Tarihleri**, I, içinde, İstanbul 1949.
- Fatih Devri Kaynaklarından Düsturnâme-i Enveri**, (haz. N. Öztürk), İstanbul 2003.
- Hoca Sadeddin, **Tâcü't-tevârih**, I, İstanbul 1279.
- Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri**, I, (haz. Ö.L. Barkan-E. Meriçli), Ankara 1988.
- Nuri Tarihi**, (haz. Seydi Vakkas Toprak), Ankara 2015.
- BELDECIANU-STEINHERR, Irene “Le destin des fils d’Orhan”, **Archivum Ottomanicum**, s. 23 (2005-2006), s. 105-130.
- EMECEN, Feridun M., “Nilüfer Hatun”, **DİA**, c. XXXIII, s. 124.
- _____, “Süleyman Paşa”, **DİA**, c. XXXVIII, 94-96 .
- _____, “Geleneğin İnşasında Önemli Bir Figür: Rumeli Fatihî Süleyman Paşa”, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2012, s. 63-72.
- _____, “Orhan Bey’in 1348 Tarihli Mülknamesi Hakkında Yeni Bazı Notlar ve Düşünceler”, **İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2012, s. 307-326.
- _____, “Efsaneden Tarihi Kimlik Oluşturmak: Aydınoğlu Gazi Umur Bey”, **Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası**, İstanbul 2012, s. 233-255.
- İNALCIK, Halil, “Orhan”, **DİA**, İstanbul 2007, c. XXXIII, s. 378-381.
- KONUĞU, Enver, **Kocaeli’nin İlk Osmanlı Yöneticisi Süleyman Paşa**, Kocaeli 2009.
- KONUĞU, Enver, “Orhan Gazi’nin Şehit Oğlu Süleyman Paşa”, **Orhan Gazi ve Dönemi**, ed. İ. Selimoğlu, Bursa 2011, s. 123-157.
- TAŞ, Kenan Ziya, “Süleyman Paşa’nın Kuzey-Batı Anadolu’daki İzleri”, **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III**, Kocaeli 2017, c. I, s. 569-575.
- TURĞUT, Vedat, **Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme (16. yy. Bilecik ve Çevresi)**, Bilecik 2015.
- TURĞUT, Vedat, “Süleyman Paşa Vakıfları”, **Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu**, c. I, s. 615-636.